

تحلیل صادرات زعفران ایران با رویکرد مزیت نسبی و نقشه ریزی تجاری

حامد رفیعی^۱، احمد قاسمی^{۱*}، سیده طاهره قائم مقامی^۲، محمدرضا رضانی^۴

^۱ استادیار اقتصاد کشاورزی، دانشگاه تهران؛ Hamedrafiee@ut.ac.ir

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران؛ Ghasemi.ahmad@ut.ac.ir

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران؛ T.ghaemmaghani@ut.ac.ir

^۴ دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران؛ Mr.ramezani@ut.ac.ir

چکیده

در این مطالعه مزیت نسبی صادراتی و موقعیت تجاری صادرات زعفران ایران و کشورهای اصلی صادرکننده این محصول بررسی شده است. به این منظور، مزیت صادراتی زعفران با استفاده از شاخص‌های مزیت نسبی آشکار شده^۲ (RCA)، مزیت نسبی آشکار شده متقارن^۳ (RSCA) و نقشه تجاری^۴ (TM) محاسبه و مقایسه شد. نتایج نشان داد که ایران در تمام سال‌های مورد مطالعه در صادرات زعفران دارای مزیت نسبی بوده و متوسط شاخص RCA و RSCA در طی دوره ۲۰۰۱-۲۰۱۷ برابر ۱۴۰/۶۳ و ۰/۹۸ بوده است. از نظر رتبه‌بندی نیز مزیت نسبی ایران در رتبه اول و کشورهای افغانستان، اسپانیا و پرتغال در رتبه‌های بعد قرار دارند. بررسی رابطه همبستگی بین RCA کشورهای اصلی صادرکننده این محصول نشان داد که RCA ایران و سوئیس با هم همبستگی منفی دارند و رابطه علیت نیز نشان‌دهنده علیت یک طرفه از سمت RCA سوئیس به ایران است. نتایج نقشه‌ریزی تجاری نیز نشان می‌دهد که در سال‌های اخیر کشور ایران برنده بازارهای رو به رشد بوده است. لذا باید با اتخاذ سیاست‌هایی روند موجود حفظ شود.

کلمات کلیدی: صادرات زعفران، مزیت نسبی، نقشه ریزی تجاری

مقدمه

زعفران گیاهی چند ساله بوده و در چندین کشور از جمله ایران، افغانستان، ایتالیا، فرانسه، اسپانیا، پاکستان و هند پرورش داده می‌شود. بر اساس آمارهای جهانی، کشور ایران با تولید ۸۵ درصد از زعفران مصرفی کل دنیا، به عنوان بزرگترین تولیدکننده زعفران در جهان شناخته می‌شود (FAO, 2016). زعفران یکی از مهم‌ترین محصولات کشاورزی صادراتی ایران محسوب می‌شود. این محصول بعد از پسته ارزآورترین محصول کشاورزی ایران است و در سال ۱۳۹۶ بیش از ۳۲۵ میلیون دلار درآمد ارزی نصیب کشور کرده است (اتاق بازرگانی، صنعت، معدن و کشاورزی تهران، ۱۳۹۷). بررسی‌های انجام شده در مورد صادرات زعفران در سطح جهان نشان می‌دهد که میزان صادرات آن از ۵۳۴ تن در سال ۲۰۰۱ به بیش از ۱۴۴۰ تن در سال ۲۰۱۷ رسیده است (International trade center, 2018). از کشورهای عمده صادرکننده زعفران در جهان می‌توان ایران، اسپانیا، افغانستان و پرتغال را نام برد که در حدود ۸۵ درصد از ارزش صادرات این محصول را به خود اختصاص داده‌اند. کشور ایران با صادرات بیش از ۲۰۳ تن زعفران در سال ۱۳۹۵ در جایگاه اولین صادرکننده زعفران در جهان قرار گرفت و توانست بیش از ۱۳/۸ درصد از بازار جهانی را در اختیار خود قرار دهد. لذا با توجه به موقعیت ایران در تولید و صادرات این

^۱ - احمد قاسمی - Ghasemi.ahmad@ut.ac.ir

^۲ Revealed Comparative Advantage

^۳ Revealed Symmetric Comparative Advantage

^۴ Trading Map